Poštarina plaćena u gotovu

KATOLIČKI LIST

Izlazi svakog četvrtka. Predplata godišnje Kn 2000.—, pol godine Kn 1000.—, a četvrt godine Kuna 500.—. Pojedini broj Kn 40.—. Za inozemstvo predplata godišnje Kn 3000.—.

Curate strenue, ne Ecclesiae castra defensoribus careant in regno Croatiae

Leon XIII. u Breveu na urednika »Kat. Lista«, dne 4. travnja 1900.

Rukopise valja slati: uredničtvu Kaptol 29. — Predplata se šalje pošt. čekom br. 35.021. — Oglase sav upravni dio: Kaptol 27.

Broj 8.—9. U Zagrebu, 1. ožujka 1945. Tečaj 96.

Zagrebačko izdanje spisa tridentskoga sabora

Piše: Dr. J. Buturac

Za Zagreb je svakako velika čast, da je u njemu tiskano jedno izdanje spisa znamenitoga tridentskoga crkvenoga sabora. Upravo po ovome izdanju poviestnih izvora pročulo se ime našega glavnoga grada po svemu katoličkom svietu. Ove se godine navršuje 400 godina, kako je započelo zasjedanje sabora u Tridentu. Sv. Stolica želi, da se ta 400-godišnjica proslavi na razne načine, kako bi se i svećenicima i vjernicima dozvalo u pamet, koliku važnost ima tridentski sabor za prepoporod Crkve u 2. pol. 16. st. i za njezin život kroz kasnija stoljeća, sve do današnjega dana. Mi se za sada ne želimo upuštati u drugo nego ćemo samo pokazati, koju znanstvenu važnost ima zagrebačko izdanje spisa tridentskoga sabora. Izdanje je priredio za tisak čuveni vatikanski arhivista Augustin Theiner.

Augustin Theiner se rodio u gradu Breslau 11. travnja 1804. Kao mladić učio je bogosloviju i pravo, a kao zreo čovjek dao se na pisanje poviestnih djela i izdavanje poviestnih izvora. U mladim godinama, za vrieme boravka u domovini, napadao je ultramontanizam. Kad su mu bile 24 godine (g. 1828.), napisao je djelo u dva svezka protiv celibata. Jednake je misli imao i širio također njegov brat Antun. Augustinova je doktorska disertacija imala naslov: Commentatio de Romanorum Pontificum epistolarum, decretalium collectionibus antiquis et de Gregorii IX. decretalium codice (1829.). Za doktorsku radnju primio je od pruske vlade liepu nagradu, koja mu je omogućila znanstveno putovanje kroz Belgiju, Englezku, Austriju i Francuzku, gdje je upoznao znamenitoga publicistu Lamennaisa. 1833. došao je u Rim. Tu je živio najprije u sjemeništu sv. Euzebija. Doskora je opozvao svoje prvašnje zablude, postao je redovnik oratorijanac sv. Filipa Nerija i svećenik. Za prvih godina svoga boravka u Rimu bio je sklon isusovcima, a kasnije se prometnuo u njihova protivnika. G. 1850. došao je za činovnika u Vatikanski arhiv, u kojemu je 1855. postao prefekt i ostao u toj službi sve do 1870. Tada je odpušten iz Papine službe, jer je kao pristaša manjine na vatikanskom saboru predao kardinalu Hohenhoheu neke tajne izprave, koje se odnose na tridentski sabor. Ove je izprave objavio u Beču 1871. Ginzel. Teiner je umro u gradu Civita Vechia 1874., pomiren s Crkvom. Odnošaj njegov prema Crkvi tokom cieloga njegova života nije bio posve jasan.

Ponajvažnija su Theinerova djela: Die neuesten Zustände der kath. Kirche in Polen und Rusland (1841.); Zustände der kath. Kirche in Schlesien 1740.—1758. (1846.); Geschichte des Pontifikats Klemens XIV. (1853.). Ovo posljednje djelo, u dva svezka, napisano je protiv isusovaca, pa je zato zabranjeno na području Papine države.

Od velike su važnosti zbirke izprava, koje je Theiner izdao: Vetera monumenta Hungariae (2 svezka, Romae 1859.); Monumenta Slavorum meridionalium (1863.); Monumenta Poloniae et Lithuaniae (4 svezka, 1860.—1864.); Monumenta Hibernorum et Scotorum (1864.); Codex dominii temporalis Ap. Sedis (3 svezka, 1863.); Monumenta spectantia ad unionem ecclesiarum Graecae et Romanae (izdao zajedno s Miklošićem u Beču 1872.).

Posljednja zbirka izprava, koju je Theiner priredio za tisak, a koja je u Zagrebu izašla tek iza njegove smrti (1874.), nosi naslov: Acta genuina ss. oecumenici Concilii Tridentini sub Paulo III. Iulio III et Pio IV pp mm ab Angelo Massarello episcopo Theselino eiusdem concilii secretario conscripta nunc primum integra edita. Zbirka se sastoji od dva omašna svezka.

U predgovoru ove zbirke spisa (collectio actorum) tridentskog sabora kazuje Theiner ponajprije, koju važnost ima sam sabor; zatim, kako je najveći dio spisa tridentskoga sabora došao u posebnički posjed; kako su pisci Pallavicinus i Sarpius pisali svoja djela o tridentskom saboru bez poznavanja upravo najvažnijih izvora toga sabora; kako je papa Pio IV. žarko želio sabrati i objaviti čak i najneznatnije izvore sabora, ali ga je u tom spriečila prerana smrt. Budući da je prebrzo umro i tajnik sabora Massarelli, a drugi nisu mnogo

Zato ne će biti suvišno, ako sve te članke dra Gahsa iz Hrvatske Enciklopedije prikažemo u jednoj cjelini.

Animizam (sv. I., str. 456—458) dolazi u dvostrukom smislu: kao animifikacija, označujući pridavanje duše nekom živom ili neživom biću, i kao spiritizam, ne u današnjem smislu, nego označujući samostalne duhove, koji stanuju u različitim dielovima prirode ili slobodno lutaju u prostoru. Animizam je sekundarna i mlada pojava među primitivnim narodima, jer njegovi pojmovi proizlaze iz starijih nazora o mjesecu u vezi s kulturom matriarhatskih primitivnih biljogojaca. Osobito je liepo prikazan postanak animizma savezno s mitima o mjesecu, koji širi svoj životni fluid po čitavoj prirodi. Prvi niz »duhova prirode« nastao je iz mjesečevog utjecaja na neživu prirodu (dusi groma, gora); drugi iz životinja, koje mjesec predstavljaju (zmija, gavran, zec) i ovakvi su dusi najčešće pokrovitelji tajnih družtava mužkaraca i šamana; treći iz pokojničkih duša, koje zajedno s pramajkom stanuju na mjesecu i odatle opet silaze na zemlju te naročito ulaze u kultivirano bilje, da ga učine hranivim, ali su ujedno i dusi različitih bolesti, jer nastoje za sobom povući duše živih ljudi; odavle je izravni put do animifikacije, da pojedini dielovi prirode, osobito sva živa bića, imadu dušu u užem smislu rieči. Konačni razvoj predstavlja fetišizam: pokojničke duše ili duhove prirode može čarobnjak useliti u odabrani materialni predmet i tako njime vladati. Prije ovih nazora kod primitivnih naroda postoje već pojmovi o ljudskoj duši i o najvišem Biću. Ovakav postanak animizma najbolje pobija Tylora, koji je pomoću njega htio protumačiti postanak religije.

Astralni kult (sv. I., str. 679) znači štovanje nebeskih tjelesa uobće. Najstariji i najrašireniji predmeti toga kulta jesu mjesec i sunce, dok ostala nebeska tjelesa dolaze većinom u vezi s njima. Stapajući se s idealiziranim praroditeljima u dvjema kulturama srednjih primitivnih naroda mjesec i sunce postaju ponajprije poslanici i pomagači Najvišeg Bića, da ga kasnije sve više potiskuju i preuzmu njegova svojstva. Na taj način Najviše Biće dobiva ženu, mater i djecu, braću ili sve zajedno, a mjesec i sunce postaju »bogovi« i dobivaju sve intenzivniji kult. To je glavni izvor politeizma. Za mjesečev kult značajne su krvne žrtve, a za sunčev magičko-simboličke.

Brahman i Brahmanizam (sv. III., str. 218—222). Ova dva članka kao i članci Budha i Budhizam (sv. III., str. 442—448) obrađuju pitanja iz poviesti religija.

Brak (sv. III., str. 225—229). Kod ove rieči nalaze se dva članka dra Gahsa: Kritička poviest predkršćanskog braka i Kršćanski brak prema Kristovoj nauci i poviestnom izkustvu. Važan je prvi članak, koji podpuno ruši Morganovu evolucionističku teoriju, po kojoj bi na početku ljudskog roda vladao promiskuitet. Najstariji primitivni narodi poznaju samo individualni brak, i to većinom upravo monogamijski, inače umjerena poliginija. Postoji slobodni izbor bračnog druga, lokalna eksogamija te ravnopravnost muža i žene; razrješenje braka kod većine ovih naroda je riedko; preljub je također riedak, a osim toga se redovno i kažnjava; posebna odgojna ustanova t. zv. iniciacije je prava »bračna škola«, jer u svom najstarijem obliku imaju kao jedinu svrhu pripravu za brak, iza čega sliedi vjenčanje, koje se uviek vrši pred svjedocima; uz riedke izuzetke vlada patriarhat. Ovu baštinu relativne prakulture od srednjih primitivnih naroda najviše su sačuvali nomadski stočari, kod kojih su osobito razvijene svatovske povorke i mnogo se pazi, da djevojka do braka sačuva djevičanstvo. Vezu s relativnom prakulturom podržavaju donekle i primitivni biljogojci s razlikom da kod njih vlada matriarhat, koji najprije računa pripadnost djece rodbinskoj zajednici matere, zatim muž mora ženu odkupiti. Pretežno vlada monogamija, ali je poliginija u načelu dopuštena. U trećoj skupini srednjih primitivnih naroda, kod lovacaobrtnika preotela je mah podpuna spolna razuzdanost s neograničenom poliginijom i poliandrijom. No i kod njih postoji individualni brak sa svim pripadnim ustanovama, koje nisu istom uvedene kao postepeno ograničenje obće razuzdanosti, nego naprotiv jasno očituju, da su stara i duboko ukorienjena baština, ali koja ostaje samo na »papiru«. Njihov poguban utjecaj raširio se i na druge narode i postao sudbonosan za daljnji razvoj braka, koji konačno pred dolazak Kristov završava promiskuitetom. Kod najmlađih i visoko civiliziranih naroda položaj žene u braku je obćenito slab, a vlast otca kod izbora bračnog druga pogađa ne samo kćeri nego većinom i sinove. U čitavom članku ima još mnogo zanimljivih pojedinosti. I poslije dolazka Kristova ponovila se osobito u naše dane putem civilnog braka ponovna njegova degeneracija.

Čovjek (sv. IV., str. 366—375). Ovaj članak zaslužuje osobitu pažnju, jer donosi najjače dosad iznesene dokaze protiv teorije descendencije. Ima dva diela: Jedinstvo predhistorijskog i sadanjeg čovjeka, te Kulturna djelatnost predhistorijskog čovjeka. Po priznanju samih evolucionista jedino mjerodavan dokaz za podrietlo čovječjeg tiela daje paleontoložki material. A baš u tom pogledu evolucionizam nije nikad stajao dalje od svoga cilja nego danas. Ponajprije dr Gahs smatra sigurno utvrđenom obstojnost pliocenskog, dakle kenozojskog ili terciarnog čovjeka. Zatim kao polaznu točku svojih izvoda prema obliku lubanje fosilnih ljudi razlikuje dva glavna tipa: europoidni pitekoidni, i jedan prosredni ili australoidni. Razdiobu pojedinih fosilnih ljudi u tom smislu liepo prikazuje priloženi pregled diluvialnih rasnih tipova i njihovih rukotvorina. Kao prvu iznenađujuću činjenicu daje izporedba geoložke kronologije fosilnih hominida. Sasvim protivno od evolucionističkih »razvojnih stupnjeva« po priznanju uvaženih antropologa, kojih izjave dr Gahs točno navodi, najstariji tip čovjeka predstavlja sasvim europoidni Homo piltdowensis i kanamensis, dok su pitekoidni Sinanthropus i Pithecanthropus istom iz srednjeg diluvija, a ujedno su suvremenici s europoidnim

scombensis, što dokazuje, da se ovaj po... čovjek nije mogao razviti iz primitivnih ljudi p...koidnog tipa, jer za to uobće nije bilo vremena. Zato danas antropolozi sve više naglašuju sinhronizam oprečnih tipova, odnosno anahronizam predpostavljenih »razvojnih stupnjeva«. Drugu veliku težkoću stvara evolucionistima križanje variacijskih razpona različitih tipova i oblika. Kako na pojedinim lubanjama i kosturima tako i u cielim skupinama nalazi se sad ovaj sad onaj dio kostiju još neandertaloidan, dok su drugi dielovi već u obliku od Homo sapiens (na pr. H. modjokertensis). Konačno svi su fosilni tipovi zajedno s današnjim različitim rasama obuhvaćeni međusobnim križanjem variacijskih razpona u pogledu endokranialnog kapaciteta (obujma prostora za mozak), tako da se nikakva brojka ne da odrediti kao izključiva svojina nekog »stupnja«, i da pogotovo ne može biti ni spomena o nekom uzlaznom stupnjevanju tog kapaciteta. Sve navedeno, zaključuje dr Gahs, dokazuje, da fosilni hominidi stoje na istom »stupnju« sa sadašnjim čovjekom, i da između različitih fosilnih tipova i oblika ne postoje bitno veće razlike, nego između današnjih rasnih ogranaka ili skupina. Zato on nigdje ne upotrebljava naziv »pračovjek«. To dakle znači, da čovjek nije postepeno napredovao u svom razvoju, nego da je nastao kao gotov rod i da su svi fosilni tipovi kao i sve današnje rase jednako »Homo sapiens«. No to ne dokazuje samo fizička antropologija, nego to konačno i naročito potvrđuje kulturna djelatnost prehistorijskog čovjeka. Upotreba vatre, izradba i upotreba oruđa i oružja od kamena, kosti i drva, dokazuju pravu ljudsku duševnu djelatnost. Posebno svietlo na prehistorijskog čovjeka baca činjenica, da je europoidni fosilni tip izvorni nosilac jezgraške ili nukleogene kamene industrije i kao takav šumski interglacialac, a pripadnici pitekoidnog tipa fosilnih hominida, da su izvorni nosioci asulogene ili iveraške kamene industrije i kao takvi onda u Evropi također stepni glacialci. To je važno s obzirom na Lebzelterovo mišljenje, da su prvi ljudi zbog fizičke slabosti mogli živjeti jedino u tropskim i subtropskm šumama, koje su se još u diluvialno doba povezano protezale kroz čitavu južnu Aziju sve do zapadne Afrike, t. j. oni su mogli biti samo šumski frugivori, a tek kasnije, kad su se jače umnožili, podpuno zagospodarili vatrom i proizveli takvo oružje i oruđe, da su bili sposobni braniti se od grabežljivaca i loviti veliku divljač, postali su stepni karnivori. Konačno dr Gahs na temelju najnovijih odkrića o miolitiku, kojega su nosioci izključivo europoidnog i australoidnog tipa, dolazi do zaključka, da je svakako bar istovremeno s musterienskim Neandertalcem u Evropi već živio tipični europoidni H. s. cromagnonensis, jer tri starije miolitske kulture nisu nastavak protolitskog Mousteriena, nego su s njim izpremiešane. Sve to pokazuje, da zagonetka s obzirom na razvoj čovječjeg tiela nije riešena sa stajališta profane znanosti.

Demonizam (sv. IV., str. 641—643). Najstariji primitivni narodi govore o posebnom moralnom zloduhu, koji je u početku svieta bunio prve ljude protiv Najvišeg Bića ili inače kvario njegovo djelo i time uveo u ljudski rod također smrt i druga fizička zla. Kako nam jasno pokazuje primjer kalifornijskih Indijanaca Penuti Vintun, tu odzvanja tradicija praobjave iz zemaljskog raja. Primitivni biljogojci izgradili su pak čitav sistem duhova uzročnika fizičkih zala kao sastavni dio svog animizma s kojima je najuže povezana magija.

Ovi članci samo su malena sinteza obilnog naučnog gradiva i dugogodišnjeg znanstvenog rada, zato često puta svaka rečenica, a da ne kažemo i pojedine rieči imaju svoje posebno značenje. Osobito vriedi za članak o čovjeku, koji predstavlja pravu dragocjenost u našoj znanstvenoj literaturi. Sigurno riedko je tko dosad s toliko stručnog znanja i u tako zaokruženoj cjelini prikazao prvu pojavu čovjeka na zemlji. Izvodi su tako uvjerljivi, da njihovu dokaznu snagu mora priznati svatko, tko je i malo dobre volje. Tako to opet najbolje dokazuje, da Katolička Crkva nije nikakva neprijateljica ljudske kulture i znanosti, nego da su baš iz njezinog krila često puta nikli najbolji znanstveni radnici. Na koncu treba spomenuti, da su kod svakog članka dodane potrebne slike i obilna literatura.

Psalam 67.

Piše: Mons. Ivan Vlašić

Jedan od najveličanstvenijih psalama u psaltiru Davidovu jest bez sumnje psalam 67. Taj psalam služio je kao pučka himna izraelske Božje države, a pjevali su ga zborovi, kad se je slavila kakova pobjeda. Cieli psalam jest slika Mesijina kraljevanja u njegovu vječnom kraljevstvu.

Ali, nažalost, psalam je u latinskom prievodu Vulgate na mnogim mjestima tako taman, da se cieli odlomci ne mogu nikako razumjeti. Tko će na pr. razumjeti one, nama svećenicima tako poznate, rieči: »Rex virtutum dilecti dilecti, et speciei domus dividere spolia. Si dormiatis inter medios cleros, pennae columbae deargentatae et posteriora dorsi eius in pallore auri«?

Čovjek, kad čita te stihove, tek naslućuje, da se pod ovim bliještavim riečima moraju kriti veličanstvene misli, pune svete poezije.

Kad sam listao po njemačkom prievodu sv. Pisma od O. Atanazija Millera, O. S. B., odmah mi je zapeo za oko ovaj psalam. Dok sam ga čitao, izgledalo mi je, kao da neki veliki umjetnik restaurira staru, začađenu sliku, na kojoj si mogao razpoznati tek pogdjekoji majstorski potez. Ali kad je čađa skinuta, slika je bljesnula svoj

svojoj izvornoj ljepoti, i ja sam zadivljen stajao pred njom.

Odmah sam odlučio, da taj psalam prevedem po O. Milleru na hrvatski. A da od toga truda imaju i ostala braća svećenici koju korist, evo ga ovdje iznosim.

Sveta Crkva upotrebljava ovaj psalam kroz cieli drugi nokturn od četvrtka. Ako koji svećenik hoće imati koristi od ovoga čitanja, neka otvori časoslov i prati stih po stih. Isto tako neka čita sve opazke, označene brojevima izpod crte.

A sada evo prievoda s diobom i naslovima O. Millera:

1. Zborovođi: psalam hvale Božje od Davida.

Uvod

2. Diže se Bog[1] i nestade dušmana njegovih; bježe pred licem njegovim, koji ga mrze.

3. Kao što nestaje dima na vjetru, kako se topi na vatri vosak, tako pred Bogom grješnici ginu.

4. Dok su u Gospodu pravedni veseli, utjehe puni i radosti.

I. Narod slavi Boga radi oslobođenja iz Egipta

5. Gospodu pjevajte, slavite ime njegovo; put prokrčite njemu, koji kroz pustinju ide: »Gospod« ime je njemu! Da, njemu kličite! Njemu, koji je

6. Otac sirota i branitelj udova. Bog na svetom mjestu kraljuje svojem.

a) dobročinstva u Egiptu

7. Bog je onaj, koji bjeguncima daje mirni dom. Oslobađa robove silom, a prkosne baca u biedu[2].

b) dobročinstva na putu kroz pustinju

8. Kad si išao, Bože, pred narodom svojim, kad si kroz pustinju išao:

9. Zemlja je drhtala tada — i nebo se topilo izpred Božjega lica, Sinaj pred licem Izraelova Boga.

10. U kiši tada si slao darove baštini svojoj;[3] ona nemoćna pade, a ti joj opet jakosti dade.

c) dobročinstva u obećanoj zemlji

11. Ovce tvoje u Zemlji[4] nadjoše kuću, za siromahe ti se dobrotom velikom pobrinu, Bože.

12. Glasnice pobjede,[5] veliku četu, Bog je obaviestio:

13. »Kraljevi vojska bježe, bježe — —[6] Liepa domaćica kuće razdjeljuje plien«.

14. »Vi, koji stojite usred raznolikog pliena, jeste kao golubice, kojima se krila kao srebro blješte, a njihovo perje zeleno i zlatno«[7].

15. Da! Ondje, kad Svemožni razprši kraljeve, poput sniega se tad na Selmonu[8] zabieli.

II. Narod slavi Boga radi osnutka svetišta na Sionu

16. Brdo je Bazan moćna planina; to je humovita gora, brdo Bazan.[9]

17. Zašto nenavidno gledati, gore i vrhovi, tamo na brdo, koje si za stan izabra Gospod, na kojem on hoće da stoluje uviek?

18. Ima na tisuće Božjih pobjednih kola i tisuće kliču mu okolo; Gospod u njihovoj ide sredini od Sinaja nošen u svetište.[10]

19. Ti na visinu uziđe vodeći sa sobom roblje. Tamo od ljudi si darove primao; pa i pogani nađu se tu, da štuju Boga, Gospoda.

III. Bog kraljuje na Sionu

20. Slava, o Bože, tebi! Dao nam sretno putovanje iz dana u dan Bog spasenja našeg!

21. Naš Bog je Bog spasa! Izbavit može od smrti on jedini, Gospod.

22. Bog uistinu satire glave dušmana svojih, kosato tjeme onih, koji u zloći živu[11]

23. Reče Gospodin: »Ja ću iz Bazana ovamo dovuć ih, ovamo s morskih dubina.

24. Tvoja po krvi gazit će noga i psi će lizati tvoji — krv dušmana tvojih.

IV. Svečana povorka

25. Svečanu povorku tvoju gleda tvoj narod, o Bože: ulazak mojega Boga, mojega kralja u svetište svoje.[12]

26. Stupaju prvi pjevači, guslači za njima, a u sredini svičarice s bubnjima.

27. Gospoda slavite Boga, zborovi; vi plemeniti potomci Izraelovi!

28. Tu je pun zanosa Benjamin, najmlađi; tude knezovi Jude, njihovi vođe; a ovdje knezovi Zabulona i Neftali.

---

[1] Ove su se rieči pjevale, kadgod je narod sa škrinjom zavjetnom polazio u boj.

[2] Ovdje se misli u prvom redu na Židove, koji su radi svoga mrmljanja izginuli u pustinji.

[3] Mana.

[4] U obećanoj zemlji.

[5] Privilegij žena i djevica. Tako na pr. kad se je sudac Jefta vraćao kući kao pobjednik, »izađe mu ususret kći njegova s bubnjevima i sviralama« (Sud. 11, 34). Isto tako kad je David pobiedio Filistejina, »izađoše žene iz svih gradova izraelovih pjevajući i igrajući ususret kralju Saulu s bubnjevima, s klicanjem i cimbalama« (1. Kralj 18, 6).

[6] U sliedećim redcima govor je o slavnim pobjedama za vrieme sudaca.

[7] Ovaj stih opisuje pobjednika, natovarena svakovrstnim plienom, koji se ljeska u svim bojama.

[8] Brdo kod Sihema, svjedok jedne velike pobjede. Bjelina: ili od mrtvačkih kostiju, ili od sniega i leda, kojim je Bog zahvatio u tečaj bitke i tako odlučio pobjedu.

[9] Ovdje su misli na veliko gorje iztočno od Jordana, osobito na vrlo razgranati Hauran. Prema njemu je Sion doduše malen, ali kao sjedište Boga neprispodobivo veći.

[10] Stihovi 18. i 19. slikaju svečani prolaz Božji kroz pustinju od Sinaja do Siona. Prate ga mirijade anđela i stotine tisuća Izraelaca, oslobođenih iz robstva egipatskog. Gospod uzlazi na Sion i tamo prima poklonstva prijatelja i neprijatelja.

[11] Misli na divlje stanovnike iztoka, o kojima je govor u stihu 23. Tamo je Izrael vodio prve velike bitke.

[12] Svečana povorka sa škrinjom zavjetnom u svetištu Sion.

V. Bog vlada svim narodima

29. Svoju pokaži moć, o Bože; učvrsti ono, što si proizveo nad nama!

30. Daj, da ti kraljevi daruju poklone u hramu tvom jeruzalemskom.

31. Zvierku ukroti u šašu[13] i bikova krdo,[14] a narodi — teoci nek ti se klanjaju svi u prahu! Razaspi narode, što ratove vole.

32. Ovamo stižu iz Egipta samog poslanstva, Etiopija k Bogu podiže ruke.

Zaglavak

33. Bogu zemaljska kraljestva pjevajte, Gospodu svirajte!

34. Pjevajte Bogu! Njemu, što k iztoku leti po nebu najvišem. Poslušaj samo, kako mu glas odjekuje gromko!

35. Bogu podajte hvalu! Njegova milost i njegova sila neka s nebeske visine rukovodi Izraela.

36. Kako je čudesan Bog u svetištu svome! On je Bog izraelov, koji dariva moć i jakost narodu svome. Slava tebi, o Bože!

---

[13] Krokodil, simbol Egipta.

[14] Faraoni su sami sebe nazivali bikovima; a rado su se tako nazivali i veliki kraljevi Asura i Babilona. Prema njima izgledaju knezovi manjih naroda kao »teoci«.

LISTAK

UREĐENJE PROSTORA PRED KATEDRALOM

Družtvo je Zagrebčana dne 16. siečnja sazvalo anketu radi uređenja prostora pred katedralom. Prisustvovao je priličan broj članova. Od Prvostolnog je Kaptola bio prisutan presvj. g. msgr. Dr. Kamilo Dočkal i Dr. Dragutin Hren. U ime preuzv. g. Nadbiskupa je prisustvovao kanonik-kancelar, preč. g. Nikola Borić.

Anketu je otvorio g. Dr. Andrašević, podpredsjednik Družtva Zagrebčana. U pozdravnom je govoru naglasio važnost uređenja prostora pred katedralom. Rieč je predao g. ing. Erbertu, koji je ukratko iznio svoj nacrt. Prisutnima je ujedno pokazao dvie slike svoga nacrta. Uređenje prostora pred katedralom je zamislio tako, da se pred samu crkvu stave kolonade. Od jedne bi kule do druge kolonade bile u nekom razmaku ravne, dok bi se kasnije zaokružile. Na jednom i drugom početku zaokruživanja stavila bi se kapelica. U središtu polukruga imao bi se staviti spomenik blagopokojnom nadbiskupu dru. Antunu Baueru. Gotovo svaki nacrt u tom pogledu predvio je ogradu između jedne i druge kule. Kolonade u polukrugu zamislio je g. ing. Erbert kao neku optičku varku, koja imade prikriti kosi položaj crkve prema crti između kula. Kaptol je odielio od Donjega grada posebnom ogradom u obliku veličanstvenoga slavoluka. Na slavoluku prevladava romanski stil, dok na kolonadama se ističe renesansa. Nacrt prema slikama čini veoma povoljan utisak za oko. Drugo je dakako pitanje, kako pristaje renesansa na gotiku.

Kad su prisutni pregledali nacrt, uzeo je rieč g. ing. Podhorsky, sveuč. profesor. On je održao zapravo jedno dosta kratko, ali veoma sočno predavanje o poviesti uređenja katedralskoga trga. U svom predavanju ne može prežaliti, što je srušen zid i Bakačeva kula pred crkvom. Spominje, kako se nekada mnogo tražilo, da se sve to na novo podigne. To je tražila ljubav prema našoj starini, ali to ne bi imalo smisla, jer novo podignuta Bakačeva kula ipak nije Bakačeva. Ne možemo mi, ljudi, uzkrisiti mrtvaca. Zatim opisuje, kako je god. 1908. bio razpisan natječaj za uređenje prostora pred katedralom. Svoje su nacrte poslala devetorica natjecatelja. Prvu je nagradu dobio pok. arh. Kovačić, drugu arh. Podhorsky (predavač), a treću pok. arh. Sunko. Natjecateljima je bilo veoma težko raditi, jer nisu dobili nikakve, a ma baš nikakve, smjernice za svoj rad. Porota, koja je ocjenjivala nacrte, prihvatila je i nagradila tri nacrta, uz neke posve mršave opazke. U tim je nacrtima obuhvaćena i regulacija nekadanjega Dolca i ulice Pod Zidom. Niti jedan nacrt nije do danas, nažalost, ostvaren. G. predavač spominje, da se nacrt g. ing. Erberta ne bi mogao samo tako prihvatiti. Ne upušta se u njegovu ocjenu. Naglasuje, da se u tom pitanju mora poći sasma drugim putem. Onima, koji žele praviti nacrte, treba dati unapried neke upute i postaviti im neke zahtjeve. O tome bi se moralo svestrano razgovarati. Nacrte i svoja mišljenja neka izlaže i šira javnost. O svemu neka govori i cjelokupno građanstvo. Nestručnjaci mogu iznieti i veoma dobrih misli. Kasnije je stvar stručnjaka, kako da to sve stručno srede. Spominje primjer, kako su u Fiorenzi sudjelovali građani kod gradnje kupole na crkvi. Slično je bilo i u drugim krajevima Italije. I kod nas se moraju za stvar zanimati svi, kojima je na srdcu glavni grad Hrvatske i njegov najveličanstveniji spomenik: prvostolna crkva. Razumije se samo po sebi, da tu imade glavnu rieč zagrebački Nadbiskup i Prvostolni Kaptol.

Predavanje je g. ing. Podhorskoga saslušano s velikim zanimanjem. Prisutni su odobrili svaku njegovu rieč. Cieloj je napokon našoj javnosti dobro poznato, da je g. profesor stručnjak za crkveno graditeljstvo, i da je našu liepu domovinu ukrasio s nekoliko divnih crkvi.

Podpredsjednik, kao i tajnik Družtva Zagrebčana, naglasili su veliku važnost ovoga pitanja. Iako se sada u ratno vrieme ne može ništa graditi, ipak se moraju urediti sve predradnje. Slažu se s mislima g. prof. Podhorskoga, da se za tu stvar mora zanimati cjelokupno građanstvo. Zato predlažu, da Družtvo Zagrebčana osnuje u svojoj sredini posebni odbor, kojem bi se cielo pitanje povjerilo. Obojica

pokazuju ne samo mnogo smisla, nego i mnogo ljubavi za uređenje prostora pred prvostolnom crkvom.

Od strane Prvostolnoga Kaptola govorio je Zagrebčanin Dr. Dragutin Hren. U nekoliko je rečenica naglasio važnost ovog pitanja. Prisutnima je pripoviedao i mišljenje stranaca u tom pogledu. Spominje jednu sličicu. Pred nekoliko su godina Francuzi putovali kroz Zagreb na Euharistijski Kongres u Budimpeštu. Zaustavili su se u Zagrebu, i posjetili prvostolnu crkvu. Bilo je među njima ljudi, koji se razumiju u graditeljstvo i umjetnost. Jedan je od njih, profesor tehnike, odmah zapazio, da je crkvena zgrada starina, dok su tornjevi novi. Ipak je spomenuo, da mu tornjevi ne izgledaju stariji od 50 godina, pa se čudi, kako Hrvati u roku od 50 godina nisu našli za shodno, da urede prostor pred svojom prvom katedralom. Govornik se zahvaljuje Družtvu Zagrebčana na njegovoj brizi oko uređenja kaptolskoga trga. Napose iztiče važnost, da Družtvo osnuje u svojoj sredini odbor, koji bi se za tu stvar neprestano brinuo. Jednako naglašuje važnost, da se o tome češće piše u novinama i časopisima. Upozoruje, da bi se prigodom bilo kakvih gradnja moralo misliti na to, da se onamo smjesti naš Diecezanski Muzej, koji danas nema dostatno velikih prostorija. U taj je muzej njegov ravnatelj presvj. g. msgr. dr. Dočkal, s ogromnim trudom, sakupio stvari, koje za nas predstavljaju neprocienivu antiknu, poviestnu i umjetničku vriednost.

G. ing. Muršec naglasuje, da bi se s pitanje uređenja Kaptola moralo misliti i na uređen Bakačeve i Vlaške ulice izpod Nadb. dvora. Mog bi se naime dogoditi, da se ondje sagrade ogromn kuće, koje bi sakrile pogled na katedralu iz Jel čićeva trga, a to se ne bi smjelo nikako dopusti U tom se slažu svi prisutni, pa je i u tom pogle stavljeno na srdce odboru, da se pobrine, kako se taj dio grada uredio u skladu s cjelokupni uređenjem Kaptola.

Nakon ovih razgovora ostalo je nekoliko čl nova družtva i presvj. g. dr. Dočkal u nevezano razgovoru s g. ing. Erbertom. Razgovor je kret i o detaljima nacrta. O spomeniku blagopok. na biskupa Bauera iznesena je misao, da nema ra loga postaviti ga pred crkvu. Njegov spomen spada pred njegovo životno djelo: Dječačko sj menište. Ovamo bi se mogao staviti koji svetač lik, na pr. kip bl. Augustina Kažotića, koji je b zagrebački biskup. Na tom se mjestu i onako vi puta mora podići oltar za izvanje crkvene sveč nosti, a taj se može podići uz kip Blaženika.

Veoma je pohvalno, što se Družtvo Zagre čana dalo na rad oko uređivanja prostora pr našom prvostolnicom. Bilo bi doista najskrajn vrieme, da se to nakon rata uredi. Družtvo Z grebčana pokazuje za tu stvar mnogo smisla, vol i ljubavi, pa tako daje nade, da će se brižno b citi na taj posao, i da će to sretno privesti svo kraju.

D.

COLLECTA IMPERATA REDOSLIED ORACIJA

U zagrebačkoj nadbiskupiji propisane su za sada dvie kolekte, i to »pro Papa« i »pro quacumque necessitate«. Prva je »pro re non gravi«, a druga »pro re gravi«. U nekom svećeničkom družtvu nabačeno je pitanje, koja od tih oracija ima prednost? Nekoji su bili mišljenja, da se oracija »pro Papa« ima uzeti prije nego li ona »pro quacumque necessitate«, jer da to iziskuje čast i odličje Vrhovnog glavara Crkve. — Quid ad casum?

Pogledamo li oracije, koje se nalaze u misalu pod naslovom »Orationes diversae«, opazit ćemo, da su one doista poredane po časti i odličju onih tajna ili osoba, na koje su one upravljene, kao i po časti i odličju osoba i stvari, za koje se one prikazuju. Na tu čast i odličje obaziru se i nove rubrike misala, ali samo za slučaj, ako su obje oracije j e d n a k e v a ž n o s t i, t. j. ako su obje oracije »pro re gravi«, odnosno »pro re non gravi«. Ako li je pak važnost n e j e d n a k a, onda je jača važnost, pod kojom je propisana oracija, negoli čast i odličje osobe, za koju se ona prikazuje. Odnosne rubrike glase ovako:

»Ordo autem in dicendis hujusmodi Collectis ... est sequens: Prius ponitur Collecta dicenda pro re gravi aut non gravi, prius ponitur, juxta ordinem Litaniarum, Collecta de aliquo Mysterio vel Sancto, quae praescripta fuerit; postea quae desumenda sit ex Missis votivis diversis vel ex Orationibs, quae in fine Missalis habentur, servato, si ambae sint hujusmodi, eodem ordine quo in Missali prostant«. (Addit. et Var. in Rbr. Missalis Tit. VI. n. 5

Iz toga sliedi da se oracija »pro Papa«, iako odličnija, ima uzeti na 2. miestu, jer je zapovi đena »pro re non gravi«, dočim se ona »pro qu cumpue necessitate«, iako je manje odlična, im uzeti na prvom mjestu, jer je zapoviеđena »pro gravi«. Izuzimlje se samo slučaj, ako je u Dire toriju na 2. ili 3. mjestu propisana oracija »Ec vel pro Papa« ili »ad libitum«; jer se u tom sl čaju na 2. ili 3. mjestu ima, odnosno može uze »pro Papa«, a potom istom dolazi »pro quacun que necessitate«. (Addit. et Var. in Rurr. M. T VI. n. 4.)

Gledom na redoslied ovih oracija mogle bi n stati nekoie dvojbe za slučai, kad se ima uzeti or ciia »de SSmo«. To se može desiti svake prve n djelje u mjesecu, kad se prema odredbi Prve S node ima služiti sv. Misa pred izloženim Ota stvom; zatim svake nedielie u zagrebačkoj Stoln crkvi, gdje se od pamtivieka služi jedna tiha s Misa pred izloženim Presvetim. U ovim se Misan ima dodati oracija »de SSmo« iza svih po rubr kama propisanih oracija, ali ipak prije kolekt koju je odredio Ordinarij. Ako li je pak po r brikama propisana oracija »Eccl. vel pro Papa u tom slučaju dolazi ova prije negoli oracija »c SSmo«. Posljednja pak oracija bit će »pro quacun que necessitate«.

Ako li je po rubrikama propisana još i oraci »Fidelium«, to se ova ima uzeti »paenultimo sen

per loco inter orationes etiam ad Celebrantis libitum permissas«. (Addit. et Var. in Rubr. M. Tit. VI. n. 5.). Taj se slučaj može desiti u župnim i samostanskim crkvama prigodom klečanja, i to u privatnim Misama, koje se služe na pobočnim oltarima. Budući da je oracija »de SSmo« posljednja oracija, koja se u tim Misama ima uzeti po rubrikama, to se oracija »Fidelium« ima staviti pred ovu oraciju, a ne pred oraciju »pro Papa«. Za ovaj slučaj bit će dakle redoslied oracija: 3. pro Papa, 4. Fidelium, 5. de SSmo, 6. pro quacumque neces, sitate. Izostavlja se spomen Svetog Otajstva samo onda, kad se služi sv. Misa »de identico Domini mysterio: Passionis, Crucis, Redemptoris, Regis, Cordis, vel Sanguinis«. (Vidi: De Carpo Moretti nr. 793. 7944., Kieffer § 42. VI. VII. VIII. kao i Direktorij nadb. zagr. Additamenta str. 14-16.)

E. K.

MALO BIBLIOGRAFIJE

»Katolički List« u br. 1. dne 4. I. 1945. donosi kratki povjestnički prikaz s naslovom: Sv. Ivan Krstitelj — zaštitnik Hrvatske. Nepodpisani pisac navodi podatke, koji se odnose na službene svetce zaštitnike države Hrvatske. To su: Sv. Petar, Sv. Josip i Sv. Ivan Krstitelj. Napisao je pisac ovu poviestnu crticu zato, što je odkrio, da je Sv. Ivan Krstitelj zaštinik Hrvatske, što se po njegovu mišljenju dosada nije znalo. Izučavanje svih vrsti nauke bilo je i ostat će zauviek dužnost poznatih sila. Široko je polje svetoga patronata u teologiji, koja je preko liturgije najuže povezana s narodom. Naša civilna i crkvena poviest imaju na tom polju dosta neobrađenoga gradiva. Da li bi se moglo Sv. Petra nazvati patronom Hrvatske, trebalo bi izvesti na čistac. Iz jedne obćenite činjenice prieći na zaključak jedne posebne naravi preveliki je skok. Po sriedi su pravila Kongregacije Rituum, koja su u ovim zgodama mjerodavna i odlučujuća.

Novije su činjenice zaštite Sv. Josipa iz g. 1687. i Sv. Ivana Krstitelja iz g. 1754. — (Pišem »Sv.« s velikim »S« usuprot zapoviedanoga propisa zato, što mali »s« pred imenom svetca ili svetice ne znači za njih čast nego poniženje. Po unutarnjosti imena i vanjštini oblika u nerazdjeljivosti pripada malo slovo s malim imenom, a veliko slovo s velikim imenom. Op.). —

U najnovije se vrieme počelo sve jače izticati štovanje Sv. Josipa. U ta sredstva spadaju i zapovjedni blagdani dotičnoga. Kada se kod nas o tome pitanju radilo, tada je revni zagrebački profesor Msgr. Juraj Lahner pregledavajući i proučavajući našu staru poviest naišao na dvoje. Prvo: Zagrebačka je sinoda još u svibnju 1687. proglasila blagdan Sv. Josipa zapovjednim. Drugo: hrvatski je sabor iste godine 1687. u lipnju ne samo usvojio tu naredbu, nego je Sv. Josipa proglasio i zaštitnikom hrvatskoga kraljevstva. Te su činjenice mnogo poslužile sadašnjemu hrvatskomu episkopatu g. 1940. kod proglašenja obnove blagdana Sv. Josipa kao zapovjednoga. U taj je mah izkrsla i zaštita Sv. Josipa nad Hrvatskom kao zapovjedna i nacionalna.

K ovoj poviestnoj činjenici treba dodati i onu iz g. 1754. o Sv. Ivanu Krstitelju, o kojoj piše pisac u navedenom broju »Katoličkoga Lista«. Tu su značajne dvie njegove opazke. Prva: što je potaklo hrvatski sabor u sredini 18. vieka da izabere Sv. Ivana Krstitelja zaštitnikom Hrvatske? Veli, da toga nije mogao iztražii. Da je spomenuo, da sabor to učini nakon 67 godina, što je izabrao Sv. Josipa, tada bi takav upit bio umjestan, a ovako je suvišan. Valjda su magnati i prelati znali, zašto to čine. Pa što se osobitoga nije moglo iztražiti — iztražit će se. Jedna interesantna stvar ne samo po duhovnu vlast nego i po poviestno-liturgičku nauku. — Druga: nu, nitko se više ne sjeća, da Hrvatska ima i trećega zaštitnika, a to je Sv. Ivan Krstitelj. Nije tako, dragi prijatelju! I te kako se toga sjećamo. Upravo je prošlih sedmica donio u tjedniku »Novine« br. 165. dne 11. prosinca 1944. veoma instruktivan članak Mato Vučetić (1767.—1824.) U njemu se nalazi osvrt na člana obitelji Vučetić, današnjega vojnoga vikara, koji je g. 1900. napisao »veoma zanimljivu razpravu« (rieči su piščeve, a pisac će biti glavom Dr. Ivan Esih. Op. m.): »Sv. Stjepan kralj ugarski nije zaštitnik kraljevine Hrvatsku«. Razprava je bila odtiskana s preporukom uredničtva lista u »Hrvatskom pravu«, a poslije u formi brošure. U njoj se dokazalo: a) g l a v n o, da Sv. Stjepan kralj ugarski nije zaštitnik kraljevine Hrvatske i b) v a ž n o, da je već 1754. izabran zaštitnikom kraljevine Hrvatske Sv. Ivan Krstitelj. Strana 31. do 48. — U to vrieme je i te kako odjeknula intra et extra muros misao patronatstva Sv. Ivana Krstitelja nad Hrvatskom a proti slavi ugarskoga patrona. O istoj je stvari nakon nekoliko godina pisao gore iztaknuti Msgr. Juraj Lahner u jeronimskomu listu: Obitelj. Iza toga su se promienile i crljenice od 20. VIII. u našim biskupijama. Erratа corrigamus, domine! —

Kad sam već kod izpravka bibliografije našega anonimusa, neka mi se ne uzme za zlo, spomenem li nuzgredno jednu iz uvodnika blagopokojnoga biskupa Dra Josipa Langa u »Slavi Marijinoj« od Sv. Alfonza Marije de Liguori. Djelo ima dva izdanja. Na strani 5. (g. 1925.) veli prevodilac, da u hrvatskom jeziku od istoga crkvenoga otca postoje djela: Pohodi Presvetomu Sakramentu i Molitva, pa sada evo ovo treće: Slava Marijina. Već g. 1892. odnosno 1912. izdao je zbor senjske duhovne mladeži Liguorovo djelo: Kako da uzljubimo Isusa Krista. A g. 1901. je pohrvatio o. fra Ambroz Miletić njegovo djelo: Priprava na smrt ili promatranja duhovnih istina. Dakle su već dva izvrstna djela Sv. Alfonza Marije de Liguori prevedena na hrvatski prije Langovoga prievoda Slava Marijina. Pogrješke se lahko uvuku, jer su te naše bibliografije bez kritike. Trebalo bi ih voditi, pa bi i bibliografska historiografija bila točnija i stručnija. — U dobroj nakani napisasmo na znanje i čast jednih i drugih ovo malo iz bibliografije. — **Pop Stipe pl. Vučetić**

CRKVENE VIESTI

PROMJENE U NADBISKUPIJI

Upraviteljima župa su postali: Prof. Tomo Karmelić — u Šišljaviću; Pavao Bedenik — u Sv. Martinu pod Okićem; Ivan Kokot imenovan upr. župe u Dubrancu — u Sv. Klari; Franjo Korban, duh. pom. u Dubovcu — u Sv. Petru Mrežnici; Josip Kalajdžić, vjerouč. obće niže srednje škole u Varaždinu — privrem. upr. župe u Biškupcu; Pavao Živortnik, duhovnik žen. kaznione u Požegi — u Jakšićima; Boleslav Orlowski, duhovnik bolnice u Požegi — u Vetovu; Franjo Kiš, um. župnik u Podr. Slatini — privrem. upr. župe ondje; Viktor Vincek, upr. župe u Starom Gradcu — u Novigradu Podravskom.

Promjene među vjeroučiteljima: Prof. dr. Ivan Erjavec, vjerouč. I. žen. real. gimn. u Zagrebu, umirovljen je; prof. dr. Ante Igrec, vjerouč. I. klas. gimn. u Zagrebu, premješten je na Drž. real. gimn. u Varaždinu; O. Gaudioz Glavnik, franjevac, imenovan je vjerouč.-suplentom na Drž. real. gimn. u Koprivnici; O. Stanko Banić, franjevac, imenovan vjerouč.suplentom na Posebničkoj žen. real. gimn. ss. milosrdnica u Zagrebu; Josip Žalac, duh. pom. u Donjoj Stubici, imenovan je vjerouč.-suplentom na Drž. real. gimn. u Sisku; Prof. Stanko Rajtar, vjerouč. Drž. II. mužke obće niže srednje škole u Zagrebu, premješten je na I. žen. real. gimn. u Zagrebu. Privremeno su primljeni na službu vjeroučitelji đakovačke biskupije: Ljudevit Česlar, Ivan Ivančić i Mijo Lajoš.

Promjene među duh. pomoćnicima: Josip Jambrošić, imenovani duh. pom. u Sisku — u Maruševac; Franjo Matzenauer, duh. pom. sv. Marka u Zagrebu — u Varaždin; Stjepan Kranjčić iz Požege — u Zagreb, sv. Marko; Franjo Smole, imenovan duh. pom. u Kraljevom Vrhu — u Krap. Toplice; Mirko Aužner iz Krap. Toplica — u Kloštar Podravski; Friderik Strnad, privrem. upr. župe u Novigradu Podr. imenovan je subsidiarom ondje; Antun Pem — subsidiarom u Donjoj Stubici; Josip Petrović, duh. pom. u Posavskim Bregima — u Oroslavje; Antun Somrek, imenovani up. župe u Sv. Klari — subs. ondje.

Mladomisnici zagreb. nadb. imenovani su duh. pomoćnicima: Vladimir Jankovec — u Virju; Ignacije Valčičak — u Petrijancu.

Ostale promjene: Franjo Šimečki, duh. pom. u Maruševcu, imenovan pom. ravnatelj nadb. dobara u Zagrebu, i inkardiniran je trajno u zagreb. nadbiskupiji; Župa Sv. Jana privremeno je povjerena dru Ignaciju Repar; Stari Gradac — Ćirilu Podržaj, upr. župe u Pitomači; Podr. Sesvete in spir. — Vjekoslavu Stelli, župniku u Kloštru (K. Blažeković na dopustu); Jasenovac — Antunu Babić, upr. župe u Krapju.

Razriešeni su službe: Juraj Paršić, upr. župe u Jasenovcu; Ivan Šketa duh. pom. u Petrijancu, radi slabog zdravlja; Milan Hlača, duh. pom. u Šestinama.

PRVOSTOLNI KAPTOL ZAGREBAČKI izabrao je za dvogodište 1945. i 1946. sliedeće svoje dužnostnike:

Za dekana preč. g. Krešimira Pećnjaka.

Za nadstojnika Pob. Zaklada preč. g. Krešimira Pećnjaka (privremeno), jer se na ovoj službi zahvalio msgr. Stjepan Bićanić, koji ju je obavljao punih 10 godina.

Za bilježnika preč. g. Karla Gruičića (po 4 put).

Za cenzore gg. dra Janka Penića i Jurja Kocijanića.

Za punktatora msgra. dra Dragutina Hrena; zamjenika dra Nikolu Kolareka.

PRIMITAK NOVCA U DIEC. BLAGAJNI

Budući da su nastale potežkoće kod predaje novca diec. blagajne raznim državnim i posebničkim ustanovama, to se obavješćuje vlč. svećenstvo da se u diec. blagajni preuzimaju veće svote novaca samo **propisno sortirane** (t. j. po 100 kom. iste novčanice u svežčiću, u kojem se mora okrenuti 50 novčanica na jednu, a 50 na drugu stranu). Svaki svežčić mora biti obkoljen papirnatom pasicom, na kojoj neka se označi koliku svotu isti sadrži (na pr. 100 kom. a 10 Kn = 1000 Kn), providi podpisom i pečatom predatelja.

Sitni papirnati novac od 0,50, 1.— i 2.— Kn prima se u diec. blagajni do 100 Kn od pojedine stranke.

Nadbiskupska pisarna

Br. 661-44.

Predmet: Razstavna parnica:
Halužan-Rosenzweth

IZROČNI POZIV

U parnici o razstavi od stola i postelje, koju je pred ovim nadbiskupskim ženitbenim sudom pokrenula Hermina Halužan rođ.-Rosenzweth iz Zagreba, poziva se ovime tuženik Ratimir Halužan rođen u Križevcima 24. IV. 1915., sada nepoznatog boravišta, da na dan 16. ožujka 1941. u 8 sati prije podne pristupi osobno ili po svom zakonitom zastupniku ovomu Sudu, da se o tužbi čituje, jer u protivnom slučaju bit će proglašen oglušnikom i parnica će se u njegovoj odsutnosti dovršiti osuda iz ogluhe izreći.

Nadbiskupski ženitbeni sud

U Zagrebu, dne 21. veljače 1945.

L. S.

Dr. Ant. Slamić, v. r.
predsjednik suda

Drag. Bišćan, v. r.
bilježnik

Br. 65-44.

Predmet: Razstavna parnica:
Višnić-Jelić

IZROČNI POZIV

U parnici o razstavi od stola i postelje, koju je pred ovim nadbiskupskim ženitbenim sudom pokrenula Katica Višnić rođ. Jelić iz Zagreba pozi-

a se ovime tuženik Rafailo Višnić, rođen 4. X. 908. u Gor. Dubravi, sada nepoznatog boravišta, a na dan 16. ožujka 1945. u 8 sati prije podne pristupi osobno ili po svom zakonitom zastupniku ovomu Sudu, da se o tužbi očituje, jer u protivnom slučaju bit će proglašen oglušnikom i parnica će se u njegovoj odsutnosti dovršiti i osuda iz ogluhe izreći.

Nadbiskupski ženitbeni sud

U Zagrebu, dne 21. veljače 1945.

M. P.

Dr. Ant. Slamić, v. r. predsjednik suda — Drag. Bišćan, v. r. bilježnik

Br. 52/45

Predmet: Razstavna parnica: Pandol-Baranović

IZROČNI POZIV

U parnici o razstavi od stola i postelje, koju je pred ovim nadbiskupskim ženitbenim sudom podenula Marica Pandol rođ. Baranović iz Zagreba, poziva se ovime tuženik Juraj Pandol, rođ. 11. VII. 914. u Rogoznici, sada nepoznatog boravišta, da na dan 23. ožujka 1945. u 8 sati prije podne pristupi osobno ili po svom zakonitom zastupniku ovomu sudu, da se o tužbi očituje, jer u protivnom slučaju bit će proglašen oglušnikom i parnica će se u njegovoj odsutnosti dovršiti i osuda iz ogluhe izreći.

Nadbiskupski ženitbeni sud

U Zagrebu, dne 24. veljače 1945.

Dr. Ant. Slamić, v. r. predsjednik suda — M. P. — Drag. Bišćan, v. r. bilježnik

Br. 36/45

Predmet: Razstavna parnica: Rožman-Šubarić

IZROČNI POZIV

U parnici o razstavi od stola i postelje, koju je pred ovim nadbiskupskim ženitbenim sudom podenula Julka Rožman rođ. Šubarić iz Zagreba, poziva se ovime tuženik Franjo Rožman, rođ. 3. X. 912. u Žabljaku-Kapela, sada nepoznatog boravišta, da na dan 23. ožujka 1945. u 8 sati prije podne pristupi osobno ili po svom zakonitom zastupniku ovomu sudu, da se o tužbi očituje, jer u protivnom slučaju bit će proglašen oglušnikom i parnica će se u njegovoj odsutnosti dovršiti i osuda iz ogluhe izreći.

Nadbiskupski ženitbeni sud

U Zagrebu, dne 24. veljače 1945.

Dr. Ant. Smalić, v. r. predsjednik suda — M. P. — Drag. Bišćan, v. r. bilježnik

IZPOVIEDI ZAGREBAČKIH SREDNJIH, STRUČNIH I GRAĐANSKIH ŠKOLA

Na sastanku zagrebačkih kateheta dne 18. veljače načinjen je sliedeći razpored:

23. veljače Drž. srednja tehnička škola (kateh. ...anić) u crkvi sv. Blaža;
26. veljače drž. treća muž. real. gimn. (kateh. ...glica) u crkvi sv. Petra;
28. veljače drž. treća žen. real. gimn. (kateh. Sanković) u crkvi sv. Blaža;
2. ožujka drž. četvrta muž. real. gimn. (Dr. Klarić i Crnković) u crkvi sv. Petra;
5. ožujka prva i treća mješ. i druga žen. građ. škola (kateh. Bubanić i Globočnik) u crkvi sv. Petra;
6. ožujka I. drž. klas, gimn. u crkvi sv. Petra;
8. ožujka drž. druga muž. real. gimn. (kateh. Šimečki i Klasić) u crkvi oo. Isusovaca;
9. ožujka drž. prva i druga trgovačka akademija (Dr. Ostojić) u katedrali;
14. ožujka drž. peta muž. real. gimn. (Dr. Paša) u crkvi oo. Salezijanaca (Knežija);
15. ožujka drž. druga žen. real. gimn. (Dr. Stehno i Borić) u crkvi oo. Isusovaca;
20. ožujka drž. učiteljska škola (kateh. o. Majstorović) u franjev. crkvi, Kaptol;
21. ožujka druga klas. gimn. (Dr. Markov) i prva žen. građ. škola (kateh. Špoljar) u crkvi sv. Katarine;
22. ožujka drž. prva žen. real. gimn. (kateh. Schubert) u crkvi sv. Katarine;
23. ožujka drž. prva muž. real. gimn. (kateh. Mušak i Beluhan) u katedrali.

Izpoviedi počinju uviek u 4 sata poslije podne.

† JULIJE BÜRGER

Dekan i župnik u Podr. Slatini

Rodio se 30. listopada 1885. u selu Kuli, župa Kutjevo, od otca Mije i majke Elizabete r. Bauernfreund. Pučku je školu svršio u svom rodnom mjestu, 6 razreda gimnazije u nadb. ofanotrofiju u Požegi, 7. i 8. razred u nadb. liceju u Zagrebu, gdje je maturu položio s odličnim uspjehom. Bogoslov. fakultet također je svršio s odličnim uspjehom, a onda je 1909. zaređen za svećenika po zagrebačkom biskupu dru Ivanu Krapcu.

Kao mladomisnik namješten je za kapelana u Kaptolu, zatim u Sopju — a 1912. postao je župnikom u Voćinu. Godine 1914. pozvan je u ratnu službu, gdje je uztrajao do konca rata vršeći dušobrižničku službu kod pukovnije, to znači, gotovo uviek na postavu, drugim riečima uviek izložen i najtežim opasnostima. Za svoj požrtvovni duhovni rad i hrabrost bio je nagrađen s 5 odlikovanja. Poslije rata vratio se na svoju župu Voćin, da lieči rane i uništuje mane, što ih je rat zadao i njegovoj župi.

Godine 1923. prešao je na župu u Podravskoj Slatini, gdje je iste godine imenovan dekanom virovitičkoga crkvenoga kotara.

Pokojni Bürger već se u bogosloviji izticao svojim odlučnim nastupom, bistrim i pronicavim umom, te govorničkim darom na sjednicama i skupštinama »Zbora« i »Vienca«. Takav je ostao i kasnije u životu kao svećenik — do svoje smrti. Iako po starini porietlom njemačkog roda, priznavao se uviek odlučnim Hrvatom. Njegovim je nastojanjem osnovano katehetsko mjesto u Podravskoj Slatini i utemeljene 4 nove župe u virovitičkom kotaru. Kao čovjek, kao katolički svećenik bio je uviek izpravan, objektivan — a nadasve prijatelj siromašnih i potlačenih.

Osuđen je i ubijen od partizana 10. XII. 1944 u Slatinskom Drenovcu. Pie Jesu Domine, dona ei requiem sempiternam!

POZIV ČČ. GG. BOGOSLOVIMA

Pozivaju se sva gg. bogoslovi, kojima to prometne i druge prilike dopuštaju, da u subotu dne 10. ožujka o. g. do 7 sati uveče budu u sjemeništu. Propustnice za putovanje neka izvade kod nadležnih vlasti na temelju ovog poziva.

Svaki bogoslov neka ponese sa sobom živežne namirnice prema dobivenim uputama.

Umoljavaju se vlč. gg. župnici da o gornjem obaviešte bogoslove na području svojih župa i ostale s kojima mogu imati veze. — Rektorat bogoslov. sjemeništa.

DAROVI ZA KARMEL U BREZOVICI
(Nastavak)

Antun Cafuta, Bos. Gradiška Kn. 3000.—; Antun Kolarić, župnik Vrbovec Kn. 1.000.—; Stjepan Mičević, kapelan Nova Gradiška Kn 1000.—; Vinagora Kn. 10.000.—; Valentin Benedik, Cerovac Kn. 20.000.—; Stjepan Jelovečki, župnik Dugoselo Kn. 2000.—; Svetice Kn. 1000.—; Antun Frimel, župnik Kustošija Kn. 500.—; Ivan Knez, Remetinec Kn. 3000.—; Antun Cafuta, Bos. Gradiška Kn. 5000.—; Petrijanec Kn. 5000.—; Stjepan Mičević, kateheta Nova Gradiška Kn. 1000.—; Vinko Komerički, župnik Désinić Kn 2000.—; Dr. Stjepan Bakšić, kanonik Kn. 20.000.—; Mijo Nejak, župnik Hrašćina Kn. 2000.—; Antun Janko, Veleševac Kn. 5000.—; Stjepan Mičević, vjeroučitelj Nova Gradiška Kn. 1000.—; Mar. kongregacija I. ženske real. gimn. Kn. 55.500.—; Marko Matijašec, kapelan Kn. 1000.—; Ivan Janeš, župnik Cerje Kn. 10.000.—; Valentin Benedik, upravitelj župe Cerovac Kn. 2500.—; Cerovac Kn. 2500.—; Ign. Podkubovšek, župnik Vukovina Kn. 10.000.—; Gjuro Makarević, kapelan Kn. 10.000.—; Stjepan Mičević, kateheta Nova Gradiška Kn. 1000.—

Svega u godini 1944. Kn. 710.990.—.

Godine 1945. darovali su:

Stjepan Mičević, vjeroučitelj Nova Gradiška Kn. 2000.—; Juraj Vrabec, župnik Imbrovec Kn. 5000.—; Petar Haluzan, župnik Madžarevo Kn. 2000.—; Antun Rantaša, upravitelj župe Gornja Jelenska Kn. 3000.—; Baril. Leskovac Kn. 5000.—; Stjepan Mičević, kateheta Nova Gradiška Kn. 5000.—.

DAROVI ZA ZAVJETNU KAPELICU U LUDBREGU U GOD. 1945.

Vinagora Kn. 75.000.—; Remete Kn. 17.100.—; Sisak Kn. 57.500.—; Zagrebačka Dubrava Kn. 26.000.—; N. N. Zagreb Kn. 1000.—; Stupnik Kn. 7800.—; Bačka Hrvatica Kn. 5000.—; Sv. Nedjelja Kn. 73.800.—; Sesvete Kn. 5500.—; Remete Kn 5000.—; Dr. Kamber Kn. 200.—; Zagreb, župa Srdca Isusova Kn. 43.000.—; Vjekoslav Dorić, Djakovo Kn. 994.—; Zlatar Kn. 33.500.—; Zagreb, sv. Josip Kn. 12.400.—; Remete Kn. 2.500.—; Vrapče, župa Srdca Isusova Kn. 30.410.—; Remete Kn. 1180.—.

Do sada sakupljeno Kn. 1,306.324.— (slovima: jedan milijun tristo šest tisuća tristo dvadeset četiri Kune).

IZ KRIŽEVAČKE BISKUPIJE

Umorstvo svećenika Nenada Gavrilovića. Dne 12. XI. 1944. osuđen je od partizana u Čazmi na smrt grkokatolički župnik manastira Lepavine i prisjednik Duhovnoga stola Nenad Gavrilović. Među ostalima sudjelovao je kao »sudac« Čiković Tomo iz Koprivnice. I ostali navedeni sudci bili su sve sami Hrvati rimokatolici. U glavnu krivnju mu je upisano, da je tobože »silom i nagovorom navodio srbski živalj Kalnika i Bilogore, da se odrekne vjere svojih otaca i priеđe na unijatsku vjeru. Na taj način taj je srbski izrod vršio odnarođivanje Srba u ovome kraju.«

Očevidac, koji je bio u logoru u Mikleušu s Nenadom Gavrilovićem i s rimokatoličkim župnikom u Novigradu Podravskom Mikecom, pripovieda, da su obojica bili na smrt osuđeni po „vrhovnom sudu" koji je u tom selu „uredovao" i koji je „sud" zajedno s ova dva svećenika osudio na smrt još četrdesetoricu, među njima i sina pok. Dra. Gjure Basarička. Isti očevidac pripovieda, da su dvojica svećenika kroz cielu noć osuđenike izpoviedali i pripravljali ih na smrt. On kaže, da mu se iz duše nikad ne će izbrisati mir i svetost, koja se odrazivala s lica svećenika. U Mikleušu nije nad svećenicima osuda izvršena, nego su odvučeni u Samaricu, gdje ih je »nestalo«.

Nenad Gavrilović je rodom iz Gline. Još kao đak u srednjim školama, davno prije ovoga rata, iz vlastite pobude, prešao je na katoličku vjeru i nakon svršenih srednjih škola učio je bogosloviju u Senju. Kasnije je prihvatio grkokatolički obred (nakon svršenih srednjih škola). Pokojni vladika dr. Dionizije Njaradi zaredio ga je za svećenika i postavio duhovnim pomoćnikom u Sošicama. Godine 1942., nakon toga što su svi vjernici manastira Lepavine i okolice molili, da ih se primi u grkokatoličku vjeroizpoviest, postavljen je za župnika u Lepavini, gdje je djelovao sve do svoje smrti, na najveće zadovoljstvo vjernika.

Nenad Gavrilović je četvrta posve nevina žrtva iz redova svećenika Križevačke biskupije. Razlozi navedeni u osudi, koji bi imali opravdati njegovo umorstvo, posve su izmišljeni i bez svakoga osnova. Zanimivo je, da mu nisu sudili među narodom, gdje je djelovao i gdje su ga dobro poznavali, nego su ga odvukli čak u Čazmu, da mu tamo sudi »narod«, koji ga nije poznavao. Njegovo umorstvo izazvalo je među vjernicima veliko žaljenje. Radi toga se sada nakon ubojstva šire namjerno po selima glasovi, kako je tobože »bacao u Glini djecu u znetve« i dao ubijati ljude.

Odveden žumberački dekan O. Ivan Kuhar. Dne 12. XI. 1944. odveden je iz Pribića grkokatolički svećenik reda sv. Vasilija Velikoga O. Ivan Kuhar. On je administrirao od 1941. godine pet žumberačkih župa i to: Pećno, Sošice, Radatoviće, Drage i Kašt. Radi njegovih zasluga u dušopastirskoj službi imenovao ga je Vladika žumberačkim dekanom.

Najprije je bio zatvoren u selu Gračacu kod Pećna, odakle je dalje odpremljen pa se za njegovo boravište i za njegovu sudbinu ništa ne zna. To bi bila peta nevina žrtva iz redova grkokatoličkih svećenika Križevačke biskupije.

Petdeset godišnjica svećeničtva dra Dane Šajatovića. Dne 6. siečnja ove godine navršilo se petdeset godina svećeničtva presv. gospodina Mons. dra Dane Šajatovića, generalnoga Vikara i Velikoga Predstavnika Stolnoga Kaptola Križevačkoga. Dr. Dane Šajatović je rodom iz Žumberka. Vršio je službu nadstojnika nauka i ravnatelja u sjemeništu u Zagrebu. Godine 1902. imenovan je križevačkim kanonikom i kao takav promaknut je 1914. god. na Velikoga Predstavnika Stolnoga Kaptola. U posljednjem broju Eparhijskog Vjestnika opisan je obširnije njegov život i rad. Prigodom petdeset godišnjice čestitalo mu je križevačko svećenstvo na čelu sa Vladikom.

Novi broj Eparhijskog Vjestnika. Ovih je dana izašao na 106 stranica novi broj Eparhijskog Vjestnika, u kojem se nalazi crkveni Ustav i Kalendar za god. 1945. Zatim dolazi opis života i rada pok. kanonika Dimitrija Nagja, pok. dra Mirka Boića i pok. dra Ivana Šimraka, koji je stradao mučeničkom smrću u Plješivici u noći od 8. na 9. VI. 1944. Nadalje se u Eparhijskom Vjestniku nalazi članak prigodom 50 godišnjice svećeničtva dra Dane Šajatovića i opis života i rada pok. metropolite i lavovskoga nadbiskupa dra Andreja Šepticky. Među viestima iz Biskupije nalazi se izvješće o održanim duhovnim vježbama klera, o dekanskim konferencijama, o vojnom dušobrižničtvu, o duhovnim vježbama sestara Vasilijanki i Službenica Presv. Bogorodice, o popravku Katedrale i Biskupske rezidencije, o biblioteci i arhivu, o gradnji bogoslovije u Zagrebu i t. d.

Crkveno »Prostopjenije« grkokatoličke Križevačke eparhije, prema žumberačkim napjevima, sabrao O. Inokentije Timko, jeromonah reda sv. Vasilija Velikoga i duhovnik sjemeništa. Knjiga obsiže 200 stranica i u nju su unesene crkvene pjesme, koje narod pjeva na Liturgiji, Večernjama i Jutrenjama. Crkvene narodne napjeve sastavio je u note prvi pok. Andrija Segedi, nekadanji ravnatelj sjemeništa u Zagrebu od 1891. — 1897. Godine 1902. izdalo je grkokatoličko sjemenište u litografiji Mile Maravića «Vienac crkvenih pjesama što ih pjeva grkokatolička mladež u Zagrebu«. Godine 1939. izdalo je sjemenište drugo izdanje »Vienca». O. Inokentije Timko je izpravio, mnogo nadopunio i dotjerao dosadanja izdanja. Isti sprema u drugom svezku crkveno »Prostopjenije«, kako se pjeva kod Rusina u Bačkoj, Sriemu i Slavoniji i kod Ukrajinaca u Slavoniji i Bosni. Novo izdanje »Prostopjenija« je vrlo ukusno izrađeno u litografiji Devide u Zagrebu. Može se nabaviti u Eparhijskom sjemeništu u Zagrebu i u Biskupskoj kancelariji u Križevcima.

Proslava šeste godine krunitbe Pia XII. U nedjelju dne 11. ožujka t. j. uoči šeste godišnjice stupanja na priestol Njegove Svetosti sv. Oca Pia XII. biti će u Križevačkoj katedrali svečana služba Božja, pod kojom će propoviedati preuzv. Vladika o značenju Papinstva i o životu i radu sadašnjega sv. Otca. Nakon svečane Liturgije, pod kojom će pjevati Katedralni kor, bit će primanje u Biskupskom dvoru.

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

Dr. Antun Akšamović: KORIZMENA POSLANICA ZA GODINU 1945. Str. 18.

U ovogodišnjoj korizmenoj poslanici razpravlja biskup Akšamović o vjeri. Religija je krepost, kojom ljudi Gospodinu Bogu izkazuju dužno štovanje. Svi ljudi poznaju pojam vjerovanja tako, da je vjera pojava nerazrješivo povezana s ljudskom naravi.

Poslanica razpravlja o naravnoj vjeri, o svojstvima vjere, o objavljenoj vjeri, kršćanskoj vjeri i konačno o rimokatoličkoj vjeri. Poslanica obrađuje svoj predmet induktivnim putem: najprije o vjeri uobće da završi s najsavršenijim oblikom vjere kako je izpovieda i ljudima propovieda Katolička Crkva.

Dr. V. Keilbach, sveuč. prof.: OKULTIZAM I KRIMINALISTIKA, Zagreb 1945. str. 79. Komisiona prodaja: Hrvatska Knjižara, Šuflayeva 3. U ovoj brošuri donosi prof. Keilbach tri članka, koje je u svoje vrieme objelodanio u mjesečniku »Redarstvo«. O istim je pitanjima pisac predavao i na Pučkom sveučilištu. Danas se i najšira javnost mnogo zanima za okultne pojave, pa će brošurica prof. Keilbacha znatno doprinieti izpravnom shvaćanju tajanstvenih životnih pojava i njihovih posljedica.

Dr. Vilim Keilbach: KRATAK UVOD U FILOZOFIJU. Zagreb 1945. Str. 60 u 8°. Izdalo: Družtvo hrvatskih srednjoškolskih profesora. U predgovoru veli sam pisac, da u svojoj radnji ne daje popularno-znanstveni pregled o glavnim filozofijskim problemima, nego razpravlja o pojmu filozofije i filozofijske problematike na način, da početnik vidi, u čemu je temeljna razlika između filozofije i pozitivnih znanosti, između spekulativnog i pozitivnog mišljenja.

Čitava je radnja podieljena ovako: Definicija filozofije, o pojmu filozofije uobće, filozofijske discipline, o definiciji u filozofije u poviesti filozofije, pojam sistema u filozofiji, matematička točnost i metafizička sigurnost, o pojmu kršćanske filozofije, enciklopedijsko znanje i filozofsko mišljenje.

Vlastnik i izdavač: Nadbiskupija zagrebačka. — Odgovorni urednik: Dr. Janko Penić. — Tisak: Narodna tiskara u Zagrebu. — Za tiskaru odgovara: Rudolf Vedo, Zagreb, Kaptol 27.